

Gümrük İşletme Bölümüne Yönelik Öğrenci Algıları: Fenomenolojik Bir Araştırma

Student Perceptions towards the Department of Customs Management: A Phenomenological Study

İpek Gürsoy^{1*}, Muhammed Turgut¹

¹Tarsus Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Gümrük İşletme, Mersin, Türkiye

Orcid: İ. Gürsoy (0000-0002-6409-7177), M. Turgut (0000-0002-0868-7041)

Özet: Bu çalışmada, Türkiye’de birçok üniversitede yeni açılmakta olan Gümrük İşletme bölümüne yönelik öğrenci algılarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Yapılan araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik araştırma deseni; nitel örnekleme yöntemlerinden birisi olan ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilerek veriler Tarsus Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi, Iğdır Üniversitesi ve Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi’nde eğitim almakta olan 38 Gümrük İşletme bölümü öğrencisinden toplanmıştır. Toplanan veriler betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Geçerlilik ve güvenilirliğin tespiti TAPUSAS kriterleri ile belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, Gümrük İşletme Bölümünün yeni bir bölüm olması, Türkiye’nin uluslararası ticaret ve lojistikte büyüyen bir ülke olması, çevreleri tarafından bölüm ile ilgili olumlu referanslar verilmesi, bölümün gelecekte öneminin daha da artacağı ve iş bulma avantajı sağlayacağı düşüncesi gibi faktörlerin öğrencilerin bölüm tercihinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, öğrencilerin %71,05 gibi büyük bir çoğunluğunun kamu sektöründe çalışmak istediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, Gümrük İşletme Bölümü için Gümrük İşlemleri ve Yönetimi, Sınır Yönetimi, Gümrük ve Uluslararası Ticaret, Gümrük Müşavirliği, Gümrük ve Ticari İşletme, Gümrük İşletmeciliği ve Lojistik olmak üzere çeşitli isim önerileri geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gümrük, Gümrük İşletme Bölümü, Fenomenolojik Desen

Abstract: In this study, it is aimed to determine the perceptions of students towards the Customs Management Department, which is newly opened in many universities in Türkiye. In the research, phenomenological research design, which is one of the qualitative research methods, and criterion sampling, which is one of the qualitative sampling methods, were used. Data were collected from 38 Customs Management students studying at Tarsus University, Yeditepe University, Iğdır University and Mehmet Akif Ersoy University using a semi-structured interview form. The collected data were analyzed with the descriptive analysis technique. The validity and reliability of the study were determined by TAPUSAS criteria. As a result of the research, factors such as the fact that the Department of Customs Management is a new department, Turkey is a growing country in international trade and logistics, positive references to the department by human circles, the idea that the importance of the department will increase in the future and that it will provide an occupational advantage have been found to be effective in the students; preference for the department. Therewithal, it was concluded that the majority of the students, such as 71.05%, wants to work in the public sector. In addition, various name suggestions have been developed for the Customs Business department, such as Customs Operations and Management, Border Management, Customs and International Trade, Customs Brokerage, Customs and Commercial Business, Customs Management and Logistics.

Keywords: Customs, Department of Customs Management, Phenomenological Research

1. Giriş

Yükseköğretim kurumları, sektörlere nitelikli işgücü yetiştirme misyonunu yüklenmiş eğitim kurumlarıdır (Tuncer, 2011). Toplumlar ve bireyler için büyük önem taşıyan meslek seçimini (Korkut Owen vd., 2012), etkileyen faktörlerin bireysel idealler, ekonomik koşullar ve rol model alınan bireyler olduğu hatta bu seçimin bazen tesadüfi olarak yapıldığı ifade edilmektedir (Tuncer, 2011).

Coşar (2016) tarafından yapılan bir araştırmada, yükseköğretim kurum tercihlerinde öğrencileri % 95 oranında en fazla etkileyen faktör “Hayalimdeki üniversite olması” cevabı olmuştur. Bir diğer araştırmada ise büyük bir oranda öğrencilerin tercih sürecinde üniversite markasını veya ismini dikkate almadıkları görülmüştür. Üniversite markasını veya ismini dikkate alan öğrencilerin sayısının dikkate almayanlar karşısında oldukça az

olduğu sonucuna varılmıştır (Bardakçı, 2019). Savickas (1991) tarafından yapılan çalışmada ise, bireyin kariyer seçiminin etkileyen faktörleri; yetenek, duyulan ilgi, aile, değerleri ve inançları, içinde bulunduğu çevre ve kültürleri olarak ifade ederken, Kuzgun (2004) bu faktörleri psikolojik faktörler ve sosyal faktörler olmak üzere iki ayrı grupta incelemiştir. Korkut Owen (2008) ise belirtilen bu faktörlerin yanı sıra, ülkenin yönetim biçimi, içerisinde bulunduğu yasal, politik, ekonomik ve şans unsurların da bireylerin meslek seçimini etkilediğini dile getirmiştir (Korkut Owen vd., 2012). Literatür incelendiğinde, öğrencilerin meslek seçimi ve dolayısıyla yükseköğretim kurumu ve bölüm tercihi üzerinde birçok faktörün etkili olduğu görülmektedir.

Son yıllarda küreselleşme olgusuyla birlikte büyüyen uluslararası ticaret, yükseköğretim kurumlarında bu amaca hizmet edecek bölümlerin oluşumunu hızlandırmakta ve öğrenciler tarafından tercih edilmesini sağlamaktadır. Bu alanda yabancı dile sahip, mevzuatlara ve ithalat-ihracat süreçlerine hâkim nitelikli bireylerin yetiştirilmesi ülke ekonomisi ve kalkınması açısından büyük önem arz etmektedir. Sürekli artan dış ticaret rakamlarıyla birlikte bu alanda nitelikli işgücüne duyulan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır. Firmalar, uluslararası ticarete yabancı dil bilen, pazarlama ve gümrükleme süreçlerine ve mevzuatlarına hâkim nitelikli işgücü bulmakta güçlük çekmektedir (Tunç, 2018). Bununla birlikte, ülkelerin uluslararası ticarete rekabet edilebilirliğinin çağdaş lojistik operasyonlarla gerçekleştirilebileceği belirtilmektedir. Çağdaş operasyonların gerçekleştirilebilmesinin ise alan bilgisine sahip uzman kişiler aracılığıyla yerine getirilebileceği ve bu noktada yükseköğretim kurumlarının büyük bir rol üstlendikleri ifade edilmektedir (Bedlek & Bozyiğit, 2022).

Bu çalışmada, Türkiye’de henüz yeni gelişmekte olan Gümrük İşletme bölümüne yönelik öğrenci algılarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bununla birlikte, öğrencilerin okudukları bölüme yükledikleri anlam ve bölüm tercihinde etkili olan faktörlerin anlaşılması hedeflenmektedir. Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Gümrük İşletme Bölümüne yönelik kavramsal çerçeve sunulmuştur. İkinci bölümde, araştırmanın yöntemi ve araştırmadan elde edilen bulgular aktarılmıştır. Araştırmanın üçüncü ve son bölümünde ise sonuç, tartışma ve gelecek çalışmalar için önerilere yer verilerek çalışma sonuçlandırılmıştır. Araştırma sonuçları, henüz yeni gelişmekte olan ve Türkiye’de altı üniversitede öğrenci alımına başlayan “Gümrük İşletme” bölümünün daha iyi temeller üzerinde büyümesi ve yükseköğretim kurumlarına rehberlik etmesi açısından önem arz etmektedir.

2. Gümrük İşletme Bölümü

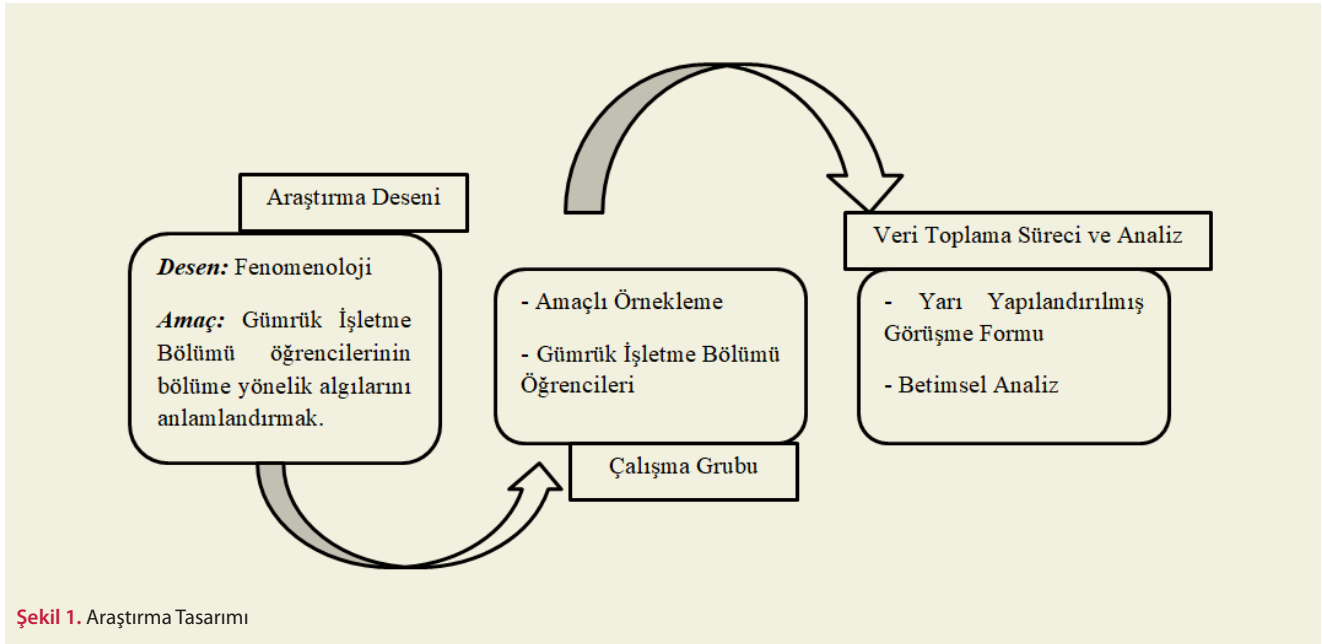
Gümrük kavramı, kökeni Orta Yunancaya dayanan “Kommerki” kelimesinden türetilmiştir. İngilizcede yer alan ticaret anlamına gelen “Commerce” kelimesi de aynı kökten türetilmiştir. “Kommerki” kelimesi ticareti kontrol

eden memur anlamına gelmektedir (Daştan, 2021). Günümüzde gümrük kavramı, “Bir ülkeye giren ya da ülkeden çıkan her türlü eşyadan alınan vergi, resim veya harç” olarak ifade edilmektedir (Aydın, 2011). Gümrük kanununda ise gümrük kavramı ile ilgili doğrudan bir tanım bulunmamasıyla birlikte gümrük idareleri kavramı “gümrük mevzuatında belirtilen işlemlerin kısmen veya tamamen yerine getirildiği merkez veya taşra teşkilatındaki hiyerarşik yönetim birimlerinin tamamını ifade etmektedir” şeklinde tanımlanmaktadır. Gümrükler devletlerin gelir elde etmesi ve ülke sınırlarına giriş çıkış yapan malların denetiminin gerçekleştirilmesi açısından oldukça önemli bir yere sahip lokasyonlardır (Daştan, 2021).

Günümüzde küreselleşme olgusuyla birlikte ülkeler arası ticari etkileşimin artması gümrükleri önemli bir konuma getirmiştir. Gümrükler, devletlerin dış ticaret üzerinde kontrol sağladıkları ana noktalar olarak da düşünülmektedir. Devletler dış ticarettten vergiler aracılığıyla ciddi gelirler elde etmektedir. Ayrıca gümrüklerin gelir elde etme amacının yanında denetim ve yönlendirme amaçları da bulunmaktadır. Bu denetimler ve yönlendirmeler, ülke güvenliğinin sağlanması, ülke içerisinde yaşayan canlıların zarar görmesinin engellenmesi, dış politikada ülkeye duyulan güvenin artması gibi birçok olumlu etki oluşturmaktadır (Aslan, 2019). Gümrük idarelerinin bu denetim ve yönlendirmeleri noktasında dış ticaret yapan işletmeler kurallara ve prosedürlere uyum sağlamakta zorluklar çekmektedir. İşletmeler, gümrükleme süreçlerinin eksiksiz, hatasız ve hızlı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için alanında uzman kişilere ihtiyaç duymaktadır. Gümrük işletmeleri diğer bir adıyla gümrük acentaları, dış ticaretle uğraşan firmaların gümrükleme süreçlerini etkili ve verimli bir şekilde yönetebilmesi noktasında hizmet sağlayan uzman kişiler ve kuruluşlardır.

Uluslararası ticarete zaman kavramı oldukça önemlidir. Uluslararası ticaret işlemlerinin büyük bir çoğunluğu gümrük işletmeleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu işlemlerin ciddi zaman alması, uluslararası ticarete önemli bir engel oluşturmaktadır. Gönderilen ürünlerin gümrüklerden geçmesi ve gümrüklerdeki işlem süreleri işletmelerin ihracatını büyük ölçüde etkilemektedir. Yapılan işlemlerin doğru ve hızlı gerçekleşebilmesi açısından gümrük işletmeleri uluslararası ticareti kolaylaştırmada büyük bir rol oynamaktadır (Martincus vd., 2015: 1-2).

Türkiye’de 4458 sayılı Gümrük Kanununda, gümrükleme süreçlerinde temsil boyutunun nasıl gerçekleşeceği-ne dair bilgiler ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Dış ticaret firmalarının gümrükleme işlemlerini gümrük müşavirliği firmaları aracılığıyla dolaylı temsil şeklinde veya kendi bünyelerinde alanında uzman kişiler istihdam ederek doğrudan temsil yoluyla bir personelin yetkilendirilmesiyle gerçekleştirilebileceğine ilişkin açıklamalarda bulunmuştur (Altuntaş, 2020). Dış ticarete her ülkenin kendine özgü birtakım mevzuat ve kanunları bulunmaktadır. Dış ticarete konu olan bütün işlemler için gümrük rejimleri ve yasal işlemleri tabi tutulmaktadır. Bu tür gümrük işlemlerinin, gümrük ve dış ticaret mevzuatları-

Şekil 1. Araştırma Tasarımı

Tablo 1. Gümrük İşletme Bölümü YKS 2021-2022 Taban Puanları

Üniversite	Kontenjan	Yerleşen	Taban Puan	Tavan Puan
Bayburt Üniversitesi	30	31	244,23543	275,52777
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	30	31	270,67424	321,23778
Iğdır Üniversitesi	50	52	227,33418	291,91639
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	30	31	283,32483	367,85386
Tarsus Üniversitesi	40	41	284,51761	351,77453
Trakya Üniversitesi	60	61	265,14961	351,65163

Kaynak: 2022 ÖSYM Tercih Kılavuzu.

nın sayıca fazla ve ayrıntılı oluşu ek bir teknik bilgi, birikim ve tecrübe gerektirmektedir. Bu kapsamda, gümrükleme işlemlerini gerçekleştirecek ve yapılan işlemlerden gümrük idarelerine karşı sorumlu olacak bireylerin seçtiği gümrük müşavirliği mesleği karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de Ticaret Bakanlığı tarafından bu işlemler ve sorumluluklar gümrük müşavirlerine verilmiştir. Gümrük idareleri ve gümrük müşavirleri arasında yapılan işlemlerin hızlı ve güvenli bir şekilde yerine getirilmesi ülke ticareti açısından oldukça büyük bir öneme sahiptir (Özkoç, 2021). Tüm bu hususlar göz önüne alındığında bu alanda çalışacak kişilerin nitelikli bir eğitim alması büyük bir önem arz etmektedir.

Gümrükler ekonomik gelirin yanında stratejik unsurlar da içerdiği için gerek kamu gerekse özel sektör kuruluşlarında çalışacak kişilerin bu alanda akademik bilgi ve birikime sahip olmaları gerekliliğini doğurmaktadır. Bu ihtiyaç doğrultusunda, Türkiye’deki üniversitelerde özellikle son 5 yılda Gümrük İşletme Bölümleri açılmaya başlanmıştır. 2021-2022 yılından itibaren toplamda 6 üniversitede Gümrük İşletme lisans programının mevcut olduğu görülmektedir. Yeni bir bölüm olması ve bu alanda nitelikli işgücüne ihtiyaç duyulması sebebiyle bu bölümde gümrükleme ile ilgili yasal mevzuatlara ve süreçlere hâkim, teknolojiyi etkin ve verimli kullanabilen, mesleki olarak iş ahlakına sahip, ülke menfaatini koru-

yacak bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Tablo 1’de, 2021-2022 yılında Türkiye’de Gümrük İşletme Bölümünün bulunduğu üniversitelere, kontenjanlara ve programa yerleşen öğrenci sayılarına yer verilmektedir.

Gümrük İşletme programında okuyan öğrencilerin aldıkları eğitim ile birlikte ülke dış ticaretinde doğrudan söz sahibi olmaları beklenmektedir. Uluslararası ticarette gümrükleme süreçlerinin fazla bürokratik süreçlere ve zaman kayıplarına yol açması ülke ticaretini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu olumsuz unsurların aşılabilmesi ve süreçlerin daha verimli yönetilebilmesi ancak nitelikli işgücünün sağlanması ile mümkün olacaktır. Gümrük İşletme bölümünden mezun, nitelikli bireylerin sektöre kazandırılması ile hızlı ve güvenli bir uluslararası ticaret ortamının sağlanacağı düşünülmektedir.

3. Yöntem

Bu başlık altında araştırmanın amacı ve önemi, araştırma deseni, çalışma grubu, verilerin toplanma süreci ve analizi ile geçerlik ve güvenilirlik bilgilerine açıklık getirilecektir. Araştırma tasarımına ilişkin görsele, Şekil 1’de yer verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Gümrük İşletme bölümünde

eğitim gören öğrencilerinin okudukları bölümü nasıl anlamlandırdıklarını ve bölüm tercihinde etkili olan faktörleri ortaya koymaktır. Öğrencilerin bölümü tercih ederken, kamu sektöründe gümrük muhafaza memuru olmayı mı yoksa özel sektörde bir işletme kurarak gümrük müşavirliği hizmeti vermeyi mi hedeflediğini araştırmak ve bölüm isminin öğrencilerde yaptığı çağrışıma tespit edebilmek amacıyla yönelik olarak gerçekleştirilecek olan bu çalışma ile Yükseköğretim Kurulu'na yönetsel çıkarımlar sağlanması hedeflenmektedir.

3.2. Araştırma Deseni

Bu çalışmada, "Gümrük İşletme Bölümü öğrencileri, okudukları bölümü nasıl anlamlandırmaktadır?" ve "Gümrük İşletme Bölümü öğrencilerinin bölüm tercihlerinde etkili olan değişkenler nelerdir?" sorularına yanıt aranmaktadır. Hangi araştırma deseninden yararlanılması gerektiğini gösteren en önemli faktörler araştırma amacı ve araştırma sorularıdır. Bu unsurlar göz önüne alınarak, yapılan araştırmanın amacına ve sorularına uygun bir yöntem olan nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik araştırma deseni kullanılmıştır.

Fenomenoloji, insanların deneyimlerini her gün yaşadıkları gibi incelemeye, bu deneyimleri bilinçli olarak görmeye ve bu deneyimlerin özünün açıklamalarına veya analizlerine değil, bir tanımına ulaşmaya dayanır (Creswell vd., 2007). En temel düzeyinde, ortak bir fenomenle ilgili olarak kolektif bir grup insanın yaşanmış deneyimlerinin bir tanımını sağlamakla ilgilenir (Guillaume & Kalkbrenner, 2019). Fenomenolojide nihai hedef, fenomeni daha iyi anlamak için paylaşılan deneyimin özünü aydınlatmaktır (Guillaume & Kalkbrenner, 2019). Fenomenolojik araştırma tipik olarak belirli bir kavramın bireylerdeki yansımalarını, anlamlarını veya kısaca sonuçlarını araştırmaktadır (Öztürk vd., 2016; Creswell, 2007).

Fenomenolojik araştırma, gündelik hayatımızda farkında olunan ancak derinlemesine bilgiye sahip olmadığımız fenomenlere odaklanarak (Yıldırım & Şimşek, 2006), deneyimlerimizi ve iç dünyamızda bu deneyimlere hangi anlamları yüklediğimizi ortaya çıkarmaya çalışır (Yılmaz & Şahin, 2016). Fenomenolojik araştırmalar, bireylerin içinde buldukları evrende karşılaştıkları fenomenleri nasıl algıladıkları, bu fenomenlere hangi anlamları yüklediklerini ve deneyimlerinin neler olduğunu araştırmaktadır. Bu araştırma türünde kişilerin bir olguyla ilgili belirlemiş oldukları tanımlamalar mutlak doğru veya mutlak yanlış diye değerlendirilmemektedir. Fenomenolojik araştırmalarda kişilerin araştırma gerçekleştirilecek fenomenle ilgili ifadeleri kategorilere ayrılarak bireylerin düşünceleri açıkça ortaya koymaya çalışılmaktadır (Çekmez vd., 2012).

Fenomenoloji günlük hayatta farkında olduğumuz fakat ayrıntılı ve derin bir fikir sahibi olmadığımız olguları ele almaktadır. Günlük yaşamımızda olaylar, tecrübeler, algılar ya da durumlar ile ilgili farklı şekillerdeki olgularla karşılaşabiliriz fakat bu olguları tam olarak anlamaya-

biliriz. Dolayısıyla fenomenoloji, günlük yaşantımızda sık sık karşımıza çıkan bize uzak bulunmayan fakat tam anlamıyla anlamlandıramadığımız fenomenleri inceleyen çalışmalar açısından uygun bir araştırma ortamı yaratmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Örnek olarak; "çalışma yaşamında mobbing" terimi gündelik hayatta sıklıkla işittiğimiz ve birçok kadının maruz kaldığı bir olgu olarak karşımıza çıkabilir. Mobbing olgusu ile ilgili yapılan çalışmalar da "mobbing ile kadın olmak, ataerki, rekabet" gibi diğer değişkenlerle ilişkileri hakkında bilgi sağlayabilir. Fakat mobbing hayatında kadınlar açısından hangi anlama gelmektedir? Mobbing olgusu kadınların iş hayatlarını ve özel hayatlarını nasıl etkilemektedir? Mobbinge maruz kalan kadınlar bu süreçte neler yaşamaktadırlar? Fenomenolojik araştırmalar bu tarz olguları ele alarak mobbingi değişik açılardan ele alarak ne anlama geldiğini ve mobbinge maruz kalan kadınların deneyimlerini açığa çıkarmayı amaçlamaktadır (Tekindal & Uğuz Arsu, 2020).

Araştırma soruları, Alkan (2014), Ersoy (2016), Yılmaz & Şahin (2016), Çalık & Kılınç (2018), Bardakçı (2019), Duman vd. 'nin (2019) çalışmalarından yararlanılarak oluşturulmuştur. Bardakçı (2019), Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin üniversite ve bölüm tercihlerini etkileyen faktörleri incelediği araştırmasında, üniversitenin ailesine yakınlığı ve öğrencinin puan olarak yeterliliği, üniversite tercihlerini etkileyen önemli faktörler olduğu belirlenmiştir. Çalık ve Kılınç (2018), okullarda görevli olan yöneticilerin meslek süreçlerindeki yaşadıkları tecrübelere dayalı olarak öğretim liderliği hakkındaki düşüncelerini inceledikleri araştırmaları sonucunda, öğretim liderliğinin yedi bileşenden oluşan bir yapı olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Bu yedi bileşen ise; kurumsal bir kültür oluşturma, insan kaynağını doğru yönetebilme, maddi kaynakları etkin kullanabilme, mesleki anlamda gelişim sağlayabilme, liyakatli bir atanma sistemi oluşturabilme, yaşam boyu öğrenmeyi sağlayacak öğrenen okul oluşturabilme ve ortak hedefler doğrultusunda hareket edebilme olduğu belirlenmiştir. Duman vd., (2019), psikoloji bölümünü tercih eden kişilerin bu bölümü tercih sebeplerini inceledikleri araştırmalarında, tercihin altında yatan en etkili etmenin insanlara yardım etme arzusu ve psikoloji alanına duydukları ilgi sonucuna ulaşılmıştır.

3.3. Çalışma Grubu

Yapılan çalışmada çalışma grubu belirlenirken, amaçlı örnekleme türlerinden biri olan ölçüt örnekleme metodu kullanılmıştır. Kullanılan bu yöntemde sağlıklı ve ayrıntılı bir veri elde edebilmek için, araştırma konusuna en uygun özellikteki katılımcılar araştırmaya dâhil edilmektedir (Büyüköztürk vd., 2008). Bu araştırmaya katılım için aranan ölçüt ise öğrencilerin Gümrük İşletme Bölümünde eğitim görüyor olmasıdır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma için Tarsus Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Komisyonu'ndan 30.06.2022 tarihinde izin alınmıştır (Sayı: E-28686949-200-91). Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanılarak yüz yüze

ve çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Araştırma “Tarsus Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi, Iğdır Üniversitesi ve Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi”nden toplam 38 Gümrük İşletme bölümü öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

3.5. Geçerlilik ve Güvenilirlik

Nitel araştırmaların geçerlik ve güvenilirliğine bakılırken Pawson vd. (2003) tarafından geliştirilen TAPUPAS kriterleri ile İngilizce kelimelerin baş harflerinden oluşan bu kriterler sırasıyla, saydamlık (Transparency), doğruluk (Accuracy), amaçlılık (Purposivity), fayda sağlama (Utility), uygunluk (Propriety) ulaşılabilir olma (Accessibility) ve özgünlük taşıma (Specificity) kriterleridir. Bu kriterlerin sağlanması nitel araştırmaların geçerli ve güvenilir olduğunun göstergesidir (Pawson vd., 2003). Araştırma kapsamında, Gümrük İşletme Bölümü öğrencilerinin sorulara verdikleri yanıtlar betimsel analiz tekniği ile doğrudan alıntı olarak çalışmada aktarılmıştır. Bu anlamda, araştırmanın geçerlik ve güvenilirlik şartlarını taşıdığı düşünülmektedir.

3.6. Verilerin Analizi

Araştırma sürecinde elde edilen veriler, betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz, “Araştırmacının gördüğü ya da gözlemiş olduğu bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verebildiği bir analiz türü” olarak ifade edilmektedir (Özdemir, 2010).

4. Bulgular

Araştırma kapsamında katılımcıların demografik özelliklerine ait bulgular Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2 incelendiğinde, araştırma kapsamında Gümrük İşletme Bölümünde öğrenim görmekte olan katılımcıların %31,57’sini (12 kişi) Tarsus Üniversitesi öğrencileri, %5,2’sini (2 kişi) Yeditepe Üniversitesi öğrencileri, %47,36’sını (18 kişi) Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi öğrencileri ve %15,78’ini (6 kişi) Iğdır Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrencilerin %34,21’i (13 kişi) 1.sınıfta, %13,15’i (5 kişi) 2.sınıfta, %36,84’ü (14 kişi) 3.sınıfta ve %15,78’i (6 kişi) 4.sınıfta öğrenim görmektedir. Ayrıca, öğrencilerin %50’sinin ilk tercihlerinin Gümrük İşletme Bölümü olduğu görülmektedir.

Öğrencilere “Gümrük İşletme Bölümünü tercih etme sebepleri” sorulmuştur. Verilen yanıtlara dair doğrudan alıntılar şu şekildedir:

K1: Önü açık bir bölüm olması tercih konusunda en büyük etkendi. Çevremde bu işi yapan kişiler olması da ileriki meslek hayatına atılmak konusunda bayağı yardımcı olacak düşüncesiyle tercih ettim.

K2: Yeni bir bölüm olması, Gelecekte önü açık bir bölüm ve iş imkanının diğer bölümlere göre daha fazla olması, Tarsus Üniver-

Tablo 2. Katılımcıların Üniversiteleri ve Gümrük İşletme Bölümündeki Sınıf Dereceleri

	Üniversite	Sınıf	Tercih Sırası
K1	Tarsus Üniversitesi	1. Sınıf	1.
K2	Tarsus Üniversitesi	1. Sınıf	1.
K3	Tarsus Üniversitesi	1. Sınıf	1.
K4	Tarsus Üniversitesi	1. Sınıf	1.
K5	Tarsus Üniversitesi	1. Sınıf	6.
K6	Tarsus Üniversitesi	1. Sınıf	7.
K7	Tarsus Üniversitesi	1. Sınıf	5.
K8	Tarsus Üniversitesi	1. Sınıf	1.
K9	Tarsus Üniversitesi	1. Sınıf	5.
K10	Tarsus Üniversitesi	1. Sınıf	7.
K11	Tarsus Üniversitesi	1. Sınıf	2.
K12	Tarsus Üniversitesi	1. Sınıf	1.
K13	Yeditepe Üniversitesi	1. Sınıf	1.
K14	Yeditepe Üniversitesi	4. Sınıf	1.
K15	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	3. Sınıf	1.
K16	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	3. Sınıf	Yatay geçişle
K17	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	4. Sınıf	1.
K18	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	3. Sınıf	1.
K19	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	3. Sınıf	2.
K20	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	3. Sınıf	2.
K21	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	2. Sınıf	1.
K22	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	4. Sınıf	2.
K23	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	4. Sınıf	3.
K24	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	3. Sınıf	1.
K25	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	3. Sınıf	5.
K26	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	2. Sınıf	1.
K27	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	3. Sınıf	1.
K28	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	4. Sınıf	1.
K29	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	2. Sınıf	1.
K30	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	2. Sınıf	1.
K31	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	2. Sınıf	3.
K32	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	4. Sınıf	15.
K33	Iğdır Üniversitesi	3. Sınıf	8.
K34	Iğdır Üniversitesi	3. Sınıf	3.
K35	Iğdır Üniversitesi	3. Sınıf	1.
K36	Iğdır Üniversitesi	3. Sınıf	3.
K37	Iğdır Üniversitesi	3. Sınıf	4.
K38	Iğdır Üniversitesi	3. Sınıf	2.

sitesinin Fakülte olması.

K3: Büyüyen Türkiye’de gelişecek lojistiğe bağlı gümrük işlemlerinin artması ve buna bağlı kıdemli personel gerekliliği.

K4: Kamu sektöründe olup maaşının yüksek olmasından hem de devlet ve özel sektörde çalışma olanaklarının fazlalığından

dolayı tercih ettim.

K5: Türkiye uluslararası ticaret, gümrük dış ticaret anlamında birçok ülkeye oranla ön planda. Ülkemizin hazinesine en önemli katkı buradan gelmekte. Bende bu nedenle bu alanda iş olanaklarının daha iyi olacağını düşündüğüm için gümrük işletme bölümünü seçmek istedim.

K6: Asıl sebebi ağabeyimin tavsiyesi üzerine tercih etmemdi. Önü açık bir meslek olması da var.

K7: İlgimi çeken bir bölüm oldu. İş olanakları, çalışma ortamı, pek bilinen bir bölüm olmaması vb. sebeplerden bu bölümü tercih ettim. Mezun olduğumda kolaylıkla iş bulup, sevdiğim mesleği yapabileceğimi düşünüyorum.

K8: Okuduğum bölümün yaşadığım şehre yakın olması ve ön açık bir meslek olmasından dolayı gümrük işletmeyi tercih ettim.

K9: Bu bölümü sevdiğimden ve yapmak istediğimden bu bölümü tercih ettim.

K10: Devlette iş bulabilmek.

K11: İş olanaklarının diğer alanlara göre çok daha açık olması.

K12: Geleceği olan bir bölüm olması.

K13: Gümrük Müşaviri olma hedefim var.

K14: Çevremdeki gümrük işletme mezunu bir tanıdığım sayesinde bölümü öğrenip araştırdım ve tercih ettim.

K15: İş bulmanın kolay olacağını düşündüğüm için.

K16: İş avantajı.

K17: Gümrükteki işler nasıl ilerliyor yönetiliyor neler yapılıyor merak ediyorum. Bu bölümü seçme sebepim çalışmayı seviyorum ve kendimi bu bölüme uygun görüyorum.

K18: Birden fazla iş olanaklarının olması.

K19: İş bulma alanı.

K20: İlgimi çekti.

K21: Aile baskısı.

K22: Gümrük müşaviri olmak.

K23: Hayalimdi.

K24: Geleceğimi garantiye almak.

K25: İş imkanının diğer mesleklere oranla daha fazla olması ve çevrem tarafından çok önerilmesi.

K26: Sevdiğim alana yönelik ve ilgimi çektiği için katıldım.

K27: Meslek seçimim.

K28: Birkaç tanıdığım bu bölümü okuyup işlerini çok sevdiklerini söylemişlerdi ben de bu sebepten etkilenip bu bölümü yazdım.

K29: Meslek seçimi gereği.

K30: İş imkânlarının fazla olduğunu düşünüyorum.

K31: Ailem.

K32: İş olanaklarının çokluğu.

K33: Daha önceden araştırdım ve çok tercih edilmeyen ve yeni bir bölüm olduğunu gördüm bundan dolayı kolayca iş bulabileceğimi anladım bu yüzden seçtim.

K34: Benim ile uyumlu bir meslek olduğunu düşünüyorum.

K35: Arama tarama işlemini sevdiğim ve ülkemize izinsiz çıkan malları önlemek için.

K36: Babam tır şoförü olduğu için onun yönlendirmesi sonucu seçtim.

K37: Aile isteği.

K38: Gümrüğe yakın yerde yaşamam çevreden etkilenme.

Katılımcıların yanıtları incelendiğinde, büyük bir çoğunluğun Gümrük İşletme Bölümünü tercih etme sebeplerinin, bölümün yeni bir bölüm oluşu ve iş bulma avantajı sağlayacağı düşüncesi olduğu görülmektedir. Gümrük Müşaviri olmak isteyen katılımcılar ile birlikte çevresindeki insanların tavsiyesi üzerine bölümü tercih eden öğrenciler de bulunmaktadır.

Katılımcılara, “Mezun olduktan sonra kamu sektöründe mi yoksa özel sektörde mi çalışacaksınız” sorusu yöneltilmiştir. Tablo 3’te yer verildiği üzere, katılımcılardan 1 kişi bu soruyu yanıtsız bırakmış, diğer katılımcılardan %71,05 gibi büyük bir çoğunluğunun kamu sektöründe,

%26,31'inin ise özel sektörde çalışmak istediği görülmektedir.

Tablo 3. Öğrenci Yanıtlarına İlişkin Frekans ve Yüzdeler

	Frekans	Yüzde
Kamu Sektörü	27	%71,05
Özel Sektör	10	%26,31

Bununla birlikte, bazı katılımcılar sektör değişebileceklerini dile getirmişlerdir. Bu ifadelerle ilişkin doğrudan alıntılar şu şekildedir:

K2: Öncelikle işe özel sektörde başlamayı planlıyorum ama KPSS'ye düzenli olarak girip istediğim başarıyı elde edersem kamu sektörüne geçiş yapabilirim.

K3: İlk yıllarımda kamuda çalışıp, kendimi geliştirdikten sonra özel sektörde kendime ait bir iş yer açmayı planlıyorum.

K5: İlk hedef tabii ki kamu sektörü ama özel sektör daha tercihim.

K6: İlk duyduğumda kamu sektöründe çalışmayı planlıyordum, hala da düşünüyorum. İleride değişme ihtimali var.

K14: Açıkçası mezun olana kadar düşünme biçiminin değişeceğini düşünüyorum ancak şu anlık kamu gibi duruyor.

K17: Tabii ki kamu benim için daha iyi ama ayırt etmiyorum. Sadece kendimi geliştirmek için güzel bir yer olmasını isterim.

Katılımcılara, “ ‘Gümrük İşletme’ bölüm ismi bölüme yüklediğiniz anlamı kapsıyor mu?” sorusu yönlendirilmiştir. Katılımcıların %89,47'si “Evet”, %5,26'sı “Hayır” ve %5,26'sı “Kısmen” yanıtını vermiştir.

Tablo 4. Öğrenci Yanıtlarına İlişkin Frekans ve Yüzdeler

	Frekans	Yüzde
Evet	34	%89,47
Hayır	2	%5,26
Kısmen	2	%5,26

Katılımcılardan K2, K5, K6, K17 gibi büyük bir çoğunluğun bölüm isminin bölüme yükledikleri anlamını kapsadığını ifade ederken, K13 ise tam tersi bir yorumda bulunmuştur. Katılımcıların ifadelerine ilişkin doğrudan alıntılar şu şekildedir:

K2: Evet kapsıyor. Ekonomi ile tamamen iç içe. Toplumda sordukları zaman bölümüm hakkında daha net bilgiler verebiliyorum ve

çevremdekilere öneriyorum.

K5: Bence evet, çünkü işletme ve gümrük alanı birbiri ile çok bağlantılı ve kapsamlı alanlar.

K6: Evet. Bence içinde ne olduğunu sade ve net bir şekilde açıklıyor.

K13: Hayır, “ İşletme ” kısmı okuduğumuz bölümü basitleştiriyor.

K17: Tabii ki kapsıyor gümrükle ilgili her kavramı işliyoruz. Uygulamalı dersini alıyoruz. Benim için kesinlikle işe ön hazırlık gibi bir bölüm.

Katılımcılara “Gümrük İşletme bölüm ismi yerine önerebileceğiniz bir isim” sorusu yönlendirilmiştir. Katılımcılardan K25; “Yüksekökol ifadesini kaldırmak daha mantıklı olur. Yüksekökol dendiğini duyunca insanlar 2 yıllık bölüm okuyoruz zannediyor.” şeklinde düşüncesini dile getirmiştir. Öğrencilerin bir kısmı “Gümrük İşletme” bölüm ismini beğendiklerini ifade ederken bir kısmı ise yeni isim önerisinde bulunmuşlardır. Bu isimlere, aşağıdaki tabloda yer verilmektedir.

Tablo 5. Öğrenci Yanıtlarına İlişkin Frekans ve Yüzdeler

İsim Önerisi/Katılımcılar	K2	K3	K14	K19	K20	K24	K27	K29	K34
Sınır Yönetimi	✓								
Gümrük İşlemleri ve Yönetimi		✓							
Gümrük ve Uluslararası Ticaret						✓			✓
Gümrük İşletmeciliği ve Lojistik			✓						
Gümrük ve Ticari İşletme				✓					
Gümrük Müşavirliği							✓	✓	

5. Sonuç ve Öneriler

Gümrükleme süreçleri uluslararası ticaretin önemli mi-henk taşlarından birisidir. Bu açıdan bakıldığında, bu alanda yetiştirilen bireylerin ve eğitim alan öğrencilerin aldıkları eğitim oldukça önem arz etmektedir. Bu çalışmada, Gümrük İşletme Bölümünde eğitim görmekte olan öğrencilerin bölümlerine yönelik algıları ölçümlenmiştir. Bu bölümün Türkiye’de son birkaç yılda popüler hale gelmesi ve her geçen yıl sayılarının artış göstermesi bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Gümrük İşletme bölümünde eğitim alan öğrencilerin istekleri ve düşünceleri ülke uluslararası ticaretine doğrudan bir etkisi bulunmasından dolayı önemli bir yer tutmaktadır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, Türkiye’de oldukça yeni olan Gümrük İşletme bölümlerinin dizaynına katkı sağlayacak ve bu alanda verilecek olan eğitime sunacağı katkılarla nitelikli mezunlar verilmesine yardımcı olacaktır.

Türkiye’de Gümrük İşletme bölümünün bulunduğu altı

üniversite bulunmaktadır. Çalışmada ise bu bölümde eğitim gören dört üniversitenin öğrencilerine ulaşılarak evren yüksek bir örnekleme temsil edilmiştir. Katılımcıların %31,57'sini (12 kişi) Tarsus Üniversitesi öğrencileri, %5,2'sini (2 kişi) Yeditepe Üniversitesi öğrencileri, %47,36'sını (18 kişi) Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi öğrencileri ve %15,78'ini (6 kişi) Iğdır Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrencilerin %34,21'i (13 kişi) 1.sınıfta, %13,15'i (5 kişi) 2.sınıfta, %36,84'ü (14 kişi) 3.sınıfta ve %15,78'i (6 kişi) 4.sınıfta öğrenim görmektedir.

Araştırmada ilk olarak "Gümrük İşletme Bölümünü tercih etme sebepleri" sorularak tercihlerinin altında yatan nedenler incelenmiştir. Burada öne çıkan cevaplara bakıldığında tercih sebeplerinin, yeni bir bölüm olması, iş bulma avantajının fazla olması, Türkiye'nin uluslararası ticaret ve lojistikte büyüyen bir ülke olması, bölümün öneminin gelecekte daha da artacağı düşüncesi ve çevrelerinden bölüm ile ilgili olumlu şeyler duymaları olduğu görülmüştür.

İkinci olarak öğrencilere, "Mezun olduktan sonra kamu sektöründe mi yoksa özel sektörde mi çalışacaksınız" sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların %71,05 gibi büyük bir çoğunluğunun kamu sektöründe, %26,31'inin ise özel sektörde çalışmayı hedeflediği görülmüştür. Bu noktada, öğrencilerin isteklerinin daha çok kamu sektöründe faaliyet göstermek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, Gümrük İşletme bölümlerinin birinci amacı olan gümrük hizmeti veren işletmelere uzman personel yetiştirme unsuruyla uyumamaktadır. Bu bölümde eğitim veren üniversitelerin ders müfredatlarını ve içeriklerini öğrencilerin bölüme yönelik algılarını dikkate alacak şekilde hazırlamaları gerekmektedir. Gümrük alanında özellikle kamuda gümrük muhafaza memurluğu ve müfettişlik alımları oldukça fazladır. Verilecek eğitimde bu unsurların da ön planda tutulması gereklidir. Daha çok özel sektöre hizmet verecek şekilde hazırlanan müfredatla eğitim almaları öğrencilerin beklentileri karşısında eksik kalacaktır.

Araştırmacılara üçüncü olarak " 'Gümrük İşletme' bö-

lüm ismi bölüme yüklediğiniz anlamı kapsıyor mu?" sorusu yöneltilmiştir. Bu soru, bir önceki sorunun cevaplarından sonra daha da önem kazanmıştır. Katılımcıların %89,47'si "Evet", %5,26'sı "Hayır" ve %5,26'sı "Kısmen" yanıtını vermiştir. Çalışmada yüksek bir oranda "Evet" sonucuna ulaşılmıştır. Her ne kadar öğrenci yüklediği anlamla ismin birbirini kapsadığını düşünse de bir önceki soruda kamu sektörünü vurgulamış olmaları bu soruyla aralarında çelişki olduğunu göstermektedir. Kamuda çalışmayı hedefleyen bir kitlenin içerisinde "işletme" geçen bu ismi benimsemesi algılarında bu ismin farklı etki yarattığı düşüncesini oluşturmuştur.

Araştırmanın son sorusunda ise katılımcılara "Gümrük İşletme bölüm ismi yerine önerebileceğiniz bir isim" sorusu yönlendirilmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu bölüm ismini beğendiklerini dile getirirler de yine de birkaç yeni öneride bulunmuşlardır. Bu isimlerden öne çıkanlardan bazıları şunlardır; Gümrük ve Uluslararası Ticaret, Gümrük Müşavirliği, Gümrük İşletmeciliği ve Lojistik, Sınır Yönetimi, Gümrük ve Ticari İşletme, Gümrük İşlemleri ve Yönetimi'dir.

Gümrük İşletme öğrencilerinin algılarının ölçüldüğü bu çalışmada öğrencilerin büyük oranda kamu sektöründe çalışmayı hedefledikleri ve bölüm isminin bölüme yükledikleri anlamı kapsadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Gelecek çalışmalarda bu iki sonucun arasındaki çelişkinin nedeninin araştırılması önerilmektedir. Farklı teknik ve yöntemler ve farklı çalışma grubuyla öğrencilerin algıları tekrar ölçülebilir. Gümrük İşletme mezunlarının çalıştıkları alanlar tespit edilerek, bu çalışma sonucunda ulaşılan yüksek oranda kamu sektöründe çalışma isteği sonucunun gerçekleşip gerçekleşmediği tespit edilebilir.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma için etik kurul izni Tarsus Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 30/06/2022 tarihli ve 2022/62 numaralı kararı ile alınmıştır.

Kaynakça

- Alkan, N. (2014). Üniversite Adaylarının Bölüm Tercihleri: Bir Kariyer Araştırma Yöntemi Olarak Bölüm Tanıtımları. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(41), 61-74. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/21461/229950>
- Altuntaş, M. (2020). *Gümrük İşlem ve Uygulamaları*. Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını Erzurum.
- Aslan Önür, A. (2019). *Gümrük İşlemleri*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Açıköğretim Kitabı. 2019/2020 Ders Kitabı, İstanbul.
- Aydın, M. (2011). *5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Çerçevesinde Kaçakçılık Fiilleri ve Yaptırımları* (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bardakçı, S. (2019). Öğrencilerin Üniversite ve Bölüm Tercihlerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Myo Örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20(2), 356-373. [\[huriyet.edu.tr/tr/pub/issue/50375/615244\]\(http://huriyet.edu.tr/tr/pub/issue/50375/615244\)](http://esjournal.cum-</p></div><div data-bbox=)

- Bedlek, P., & Bozyiğit, S. (2022). Uluslararası Ticaret ve Lojistik ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Yönetimi Ana Bilim Dallarında Yazılan Tezlerin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 25(1), 236-253. <https://doi.org/10.16953/deusosbil.1189619>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri.
- Coşar, M. (2016). Üniversite tercihinde öğrencileri etkileyen faktörler. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(Özel Sayı), 1-5.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research method: Choosing among five approaches* (2nd. Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Creswell, J. W., Hanson, W. E., Clark Plano, V. L., & Morales, A. (2007). Qualitative research designs: Selection and implementation. *The counseling psychologist*, 35(2), 236-264. <https://doi.org/10.1037/0022-0261.35.2.236>

- org/10.1177/0011000006287
- Çalık, T. & Kılıncı, A. Ç. (2018). Öğretim Lideri Olmanın Anlamına İlişkin Fenomenolojik Bir Araştırma . *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-13. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ekvad/issue/35893/410869>
- Çekmez, E., Yıldız, C., & Bütüner, S. Ö. (2012). Phenomenographic research method. *Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/balikesirnef/issue/3375/46581>
- Daştan, Ü. (2021). *E-Gümrük Kullanımının Gümrük İdarelerinin Etkinliği ve Gümrük İşlemlerinin Etkililiği Üzerindeki Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Duman, N., Demir, A., Kurbanova, Y., & Akbaba, E. (2019). Students Perspective On Psychology Department. *Journal of Current Researches on Social Sciences*. 9(1), 195-208. doi: 10.26579/jocress-9.1.12.
- Ersoy, A. (2016). Dördüncü sınıf öğrencilerinin hoşgörü algısı ve deneyimleri: Bir fenomenolojik araştırma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1). <https://doi.org/10.17860/efd.31740>
- Guillaume, R. O., & Kalkbrenner, M. T. (2019). The utility of self-determination theory in faculty of color's successful pursuit of tenure and promotion to the rank of associate professor. *International Journal of Educational Research*, 98, 272-279. DOI:10.1016/j.ijer.2019.09.007.
- Korkut Owen, F. (2008). Mesleki seçimleri etkileyen ana etmenler, (R. Özyürek Ed). *Kariyer Yolculuğu*, (ss.1-23), Ankara: Ulusal Ajans.
- Korkut Owen, F. K., Kepir, D., Özdemir, S., Ulaş, Ö., & Yılmaz, O. (2012). Üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 135-151. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mersinefd/issue/17381/181529>
- Kuzgun, Y. (2004). *Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Martincus, C. V., Carballo, J., & Graziano, A. (2015). Customs. *Journal of international economics*, 96(1), 119-137. <https://doi.org/10.1016/j.jinteco.2015.01.011>
- ÖSYM Tercih Klavuzu, (2022). https://osym.gov.tr/yks_yerlestirme_tablo4_2022.pdf, Erişim Tarihi: 26.08.2022.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ogusbd/issue/10997/131612>
- Özkoç, M. (2021). *Türkiye'de Gümrük Mevzuatı Açısından Yetkilendirilmiş Gümrük Müşavirliği Uygulaması* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, F., Malkoc, S., & Ersoy, A. F. (2016). Patriotism as perceived by social studies teachers: An outlook on the individual, society and education. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 205-218. Doi: 10.9779/puje803
- Pawson, R., Boaz, A., Grayson, L., Long, A., & Barnes, C. (2003). Types and quality of social care knowledge. Stage two: Towards the quality assessment of social care knowledge. *ESRC UK Center for Evidence Based Policy and Practice: Working Paper*, 18, 1-31.
- Savickas, M. L. (1991). The meaning of work and love: career issues and interventions. *Career Development Quarterly*, 39, 315-324. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.1991.tb00299.x>
- Tekindal, M., & Uğuz Arsu, Ş. (2020). Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 20(1), 153-172. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uobild/issue/58856/813813>
- Tuncer, M. (2011). Yükseköğretim Gençliğinin Gelecek Beklentileri Üzerine Bir Araştırma. *Electronic Turkish Studies*, 6(2).
- Tunç, H. (2018). Uluslararası Ticaret bölümü öğrencilerinin işsizlik kaygısının azalmasında etkili olan faktörler. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 254-264. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pesausad/issue/38657/411173>.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, K., & Şahin, T. (2016). Eğitim fakültelerindeki araştırma görevlilerinin mesleki deneyimlerinin incelenmesi: araştırma görevlisi olmanın anlamına ilişkin fenomenolojik bir çalışma. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 44(44), 143-168. <https://doi.org/10.15285/maruaebd.286491>